Orre tomater

4343 ORRE

Trondheim, 18.01.2016

Deres ref.:	Vår ref. (bes oppgitt ved svar):	Saksbehandler:
[Deres ref.]	2016/30	Anniken Gjertsen Skonhoft

Vedtak om tillatelse til utsetting av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse til pollinering i veksthus - Orre tomater

Miljødirektoratet gir Orre tomater tillatelse til utsetting av bol med mørk jordhumle (Bombus terrestris) av utenlandsk opprinnelse til pollinering av tomatplanter i veksthus, jf. forskrift om fremmede organismer § 10. Tillatelsen gis på vilkår som skal redusere risikoen for uheldige følger for det biologiske mangfold.

1. Søknaden

Det vises til søknad datert 31. desember 2015, der Orre tomater ber om tillatelse til utsetting (bruk) av mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) fra EU. Formålet med utsettingen er pollinering av tomatblomst. Bruken av bolene (utsettingen) skal skje i Nordsjøvegen 1221, Orre i Rogaland. Tidsrommet for planlagt utsetting er 1. januar til 15. februar 2016.

I e-post datert 13. januar 2016, opplyser søker at de ønsker tillatelse til å bruke 15 til 20 bol, og at bolene, som skal hentes fra Belgia, vil bli kjøpt av Vektsmiljø/NORGRO AS og LOG AS. Som risikoreduserende tiltak, opplyser søker at humlene vil ha flygetid mellom klokka 10 til 15, og at bolene vil bli destruert etter 7 ukers bruk.

2. Det rettslige grunnlaget

Etter forskrift 19. juni 2015 om fremmede organismer (forskriften) § 10, kreves det tillatelse for utsetting av organismer som ikke hører til noen art, stamme eller bestand som forekommer naturlig på stedet. Kravet gjelder ved utsetting av mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) av utenlandsk opprinnelse, som er framskaffet gjennom avl på andre bestander enn de som finnes naturlig i Norge.

Formålet med forskriften er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet, jf. forskriften § 1. Miljødirektoratet kan, etter søknad, gi tillatelse til utsetting av mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) av utenlandsk opprinnelse.

Miljødirektoratet skal vurdere og fastsette de vilkår som anses nødvendige for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 fjerde ledd. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn som retningslinjer for vurderingen, jf. naturmangfoldloven § 7. Det kan

Postadresse: Postboks 5672, Sluppen, 7485 Trondheim | **Telefon:** 03400/73 58 05 00 | **Faks:** 73 58 05 01
E-post: post@miljodir.no | **Internett:** www.miljødirektoratet.no | **Organisasjonsnummer:** 999 601 391
Besøksadresser: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim | Grensesvingen 7, 0661 Oslo|

ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at innførselen eller utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 tredje ledd.

I forarbeidene til forskrift om fremmede organismer, uttaler Klima- og miljødepartementet (KLD): *«På bakgrunn av den svært høye risikoen for naturmangfold ved bruk av utenlandsk mørk jordhumle bør import og bruk etter departementets syn i utgangspunktet forbys. Av hensyn til tomatdyrkere som driver vinterproduksjon mener departementet likevel at det i særskilte tilfeller bør være adgang til å kunne gi tillatelse til import og bruk av importert mørk jordhumle. Det vises til den alminnelige bestemmelsen i naturmangfoldloven § 14 om at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.»* Videre uttaler KLD at *«(…) det vil gis tillatelse til innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle til pollinering i veksthus fra om lag 15. november til 15. februar, dersom norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen. Det vil da ikke stilles krav om at veksthuset sikres med nett mot rømning.»*

3. Miljødirektoratets vurdering

En risikovurdering utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA) (NINA-rapport 895), avdekker at importert, utenlandsk mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) utgjør en svært høy risiko for norske arter gjennom et dokumentert stort potensiale for overføring av genetisk materiale til stedegne humler av samme art, og en sterk indikasjon på at de konkurrerer med andre humlearter, slik at de påvirker bestandsstørrelsen av disse negativt. I tillegg er det dokumentert risiko for overføring av smittsomme parasitter og sykdommer til stedegne humler eller planter. Selv om disse effektene til dels også gjelder mørk jordhumle fra norske bestander, antakeligvis med unntak av overføring av genetisk materiale, er risikoen ved bruk av norske humler i veksthus lavere.

Det er godt dokumentert at mange humlearter har gått sterkt tilbake i løpet av de siste 60 år, både i Europa og i Nord-Amerika. Også i Norge har flere humlearter hatt en tilbakegang de senere år (NINA-rapport 895). Fem humlearter er rødlistede i Norsk rødliste for arter 2015. Årsaken til at mange pollinerende arter er rødlistede, er, ifølge Artsdatabanken, i første rekke arealendringer som fører til tap av leveområder, men også fremmede arter nevnes som en av faktorene som truer bestandene av pollinerende insekter.

Etter Miljødirektoratets vurdering, er kunnskapen om hvilke effekter importert, mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse kan ha på humler i Norge, og om statusen for, og øvrige negative påvirkningsfaktorer på humlearter i Norge, tilstrekkelig, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10. Naturmangfoldloven § 9 får dermed ikke anvendelse i saken.

Et avgjørende moment i vurderingen av om det skal kunne gis tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse i den omsøkte perioden, er, som det blir pekt på i forskriftens forarbeider, om markedet kan tilby mørk jordhumle av norsk opprinnelse som kan dekke hele eller deler av behovet tomatdyrkerne har. Søker har ikke gitt opplysninger om hva som er status for produksjonen av mørk jordhumle av norsk opprinnelse. Miljødirektoratet understreker at det er søkers ansvar å godtgjøre at produksjonene av mørk jordhumle ikke dekker søkers behov. Miljødirektoratet har imidlertid vært i kontakt med de norske produsentene, som opplyser at de ikke vil være i stand til å produsere eller levere mørk jordhumle av norsk opprinnelse til tomatproduksjon vinteren 2015/16.

Det har ikke kommet opplysninger eller kunnskap etter vedtagelsen av forskriften som endrer forutsetningene i forskriftens forarbeider for når det kan gis tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse. Miljødirektoratet legger derfor til grunn at forutsetningene for å kunne gi tillatelse er oppfylt.

I samsvar med naturmangfoldloven § 12, blir tillatelsen gitt på vilkår som skal redusere risikoen for uheldige følger for det biologiske mangfold. Som et tiltak for å begrense eventuelle rømte individers muligheter for overlevelse, gjelder tillatelsen kun i perioden fram til 15. februar 2016. Bolene som benyttes, må være levert av importør som har tillatelse til innførsel etter forskrift om fremmede organismer, noe som bl.a. innebærer at bolene skal være behandlet slik at man eliminerer eventuelle virus, viroider og bakterier som er overførbare ved pollen, og at bolene leveres med dronninglås. Dette vil redusere sannsynligheten for at økologisk skade kan oppstå, og kan dermed bidra til å redusere noe av belastningen på humler i Norge, jf. naturmangfoldloven § 10. I tråd med forskriftens forarbeider, stilles det ikke krav om at veksthuset sikres med nett mot rømning.

Miljødirektoratet gjør oppmerksom på at virksomheter som driver med innførsel, omsetning, hold eller utsetting av fremmede organismer, skal etablere og dokumentere internkontroll, jf. forskriften § 26. Dette betyr bl.a. at virksomheten skal ha rutiner for å sikre at krav i forskriften og tillatelser blir overholdt, rutiner som skal følges dersom avvik oppstår og for å hindre gjentagelse av avvik, rutiner for å sikre at ansatte har kunnskap om og overholder vilkår gitt i tillatelser, og opplysninger om hvem som er ansvarlig for at rutinene blir overholdt.

Hvis importert, mørk jordhumle rømmer ut av veksthuset, skal det iverksettes tiltak for å avverge eller begrense skade, og Miljødirektoratet skal varsles, jf. forskriften 19.

Tillatelse etter forskrift om fremmede organismer fritar ikke for krav etter annet regelverk, som krav til dyrehelse under matloven.

4. Vedtak

Miljødirektoratet gir Orre tomater tillatelse til utsetting (bruk) av inntil 20 bol med importert, mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) av utenlandsk opprinnelse, til pollinering av tomatplanter i Orre tomaters veksthus i Nordsjøvegen 1221, Orre, i perioden fram til 15. februar 2016, jf. forskrift om fremmede organismer § 10.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

1. Det enkelte bol kan ha 1 dronning og inntil 80 til 100 arbeidere.
2. Bolene må være levert av importør som har tillatelse, etter forskrift om fremmede organismer, til innførsel av bol med mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse.
3. Virksomheten skal, som ledd i internkontrollen, ha mottakskontroll og visuell kontroll av bolene og humlene, og skal kunne dokumentere følgende: Antall bol som mottas, dato for mottak og bolenes opprinnelse (importør og produsent); dato for utsett og destruksjon av bol, destruksjonsmetode og eventuell mottaker av destruerte bol.
4. Alle humlebol skal ha dronninglås som hindrer at den fertile dronningen ferdes utenfor bolet. Bolene skal åpnes og lukkes til faste tidspunkt hver dag, samtidig som det utføres visuell kontroll av bolene.

5. Bolene skal ikke være i bruk etter 15. februar 2016. Bolene skal destrueres senest 16. februar.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Yngve Svarte	Bjarte Rambjør Heide
avdelingsdirektør	seksjonsleder

Kopi til:
Klima- og miljødepartementet Postboks 8013 Dep 0030 OSLO